

EK – 42

SAMET AĞAOĞLU

“Karayolları 24 saatte gidilmeyecek sınır noktaları bırakmamış.”

EK – 42

**DP’NİN EN UZUN (ÜÇ YIL+)
SANAYİ (İŞLETMELER) BAKANLIĞI YAPMIŞ BAKANI
SAMED AĞAOĞLU’NDAN ALINTILAR ¹**

Bu tartışmalar sırasında Adnan Beyin memleketin bütün meselelerinde derin bilgisi olduğunu bazen hayretle görüyordum. Yıllar boyu hazırlanmış bir insan gibi her konuda alınması gerekli tedbirler üzerinde fikirler ortaya sürüyor, tutulacak yolları gösteriyordu.

“Neler yapacağımızı bu toprak haykırıyor bize” diyordu. “Medeni bir ülkede olanlardan eksik ne varsa hepsini, hepsini sırasıyla yapacağız. **Yol** yok. **Köprü** yok. Yapacağız. Köye **su**, yol getireceğiz. Toprak verimsiz, artırma çarelerini arayacağız. Topraksız köylüye toprak vereceğiz. **Ev** yok. **Çimento sanayi**, gıda yok. Başta **şeker gıda sanayiini** kuracağız. Giyecek az. **Mensucat fabrikalarını** artıracacağız. **Sanayiinin temeli olan demir işletmelerini**, fabrikalarını genişleteceğiz, artıracacağız. Elektrik yok. Santraller yükselteceğiz. **Okul** yok. Yapacağız. **İşçinin geleceğine** güvenle bakmasını sağlayacağız.” ²

İşe başlarken ön plana alınmış konular Türkiye’de açılan yeni devrin hangi temellere oturtulacağını açıkça gösteriyordu:

- **Hızla sanayileşme**
- Halkın ve çoğunluğu teşkil eden köylünün asgari bir refah seviyesine bir an önce eriştirilmesi.
- İşçi davalarının sosyal adalet prensipleri içinde halledilmesi.

Mayıs 1950’den Mayıs 1952’ye kadar bu konularda varılmış noktalar Demokrat Parti’nin ne büyük bir enerjiyle yola koyulduğunu belirtmeye yetiyor:

Topraksız köylüye toprak dağıtılması 1947’de başlamıştı. O tarihten ilk Demokrat Hükümet kuruluncaya kadar ancak 16 bin aileye 75 bin dönüm verildiği halde Demokrat iktidarın ilk iki yılında 43 bin aileye 2 milyon dönüm!

1950 mayısında bütün Türkiye’de 6600 traktör vardı. 1952 mayısında 25 bin. Çiftçiye verilen kredi 1950’de 412 milyon, 1952 mayısına kadar 820 milyon!

1945-1949 beş senelik bir devrede 7 milyon beş yüz bin hektar olan hububat ekim sahası 1951 sonunda 9 milyon hektara yükselmişti. Aynı devrede 305 bin hektar olan pamuk ekim sahası 1951 sonunda 642 bin hektardı. 1949’da 2.5 milyon ton buğdaya karşılık 1951 sonunda 5 600 000 ton, 1949’da 1 240 000 ton arpaya karşılık 1951 sonunda 2 700 000 ton, 1949’da 58 bin ton pirince karşılık 1951 sonunda 70 bin ton!

Aynı büyük gelişme iş ve işçi sahasında beliriyor:

Ücretli hafta tatili kanunu çıkartılmış, ihtiyarlık sigortası tatbikatı, ölüm sigortası nisbetleri yükseltilmiş, sendikalar birdenbire gelişerek sayıları 89’dan 259’a yükselmiş, üç büyük işçi hastahanesinin temelleri atılmış, iş kanunu şumulüne giren yerler 1949’un 6700’ne karşılık 1952’de on bini aşmıştı.

¹ “ARKADAŞIM MENDERES” (1982)

² Sayfa 104 – 107 Bu tek paragraf DP ve Menderes’in YATIRIM felsefesinin çok güzel bir özetidir

Enerji alanında termik ve hidrolik büyük santrallerin temelleri atılmış, yeni projeler yapılmıştı. Sarıyar Barajı, Demirköprü, Seyhan, Hazer baraj ve santralleri yapılmaya başlanmış, Hirfanlı barajının projeleri tamamlanmış, Çatalağzı santralının büyütülmesine geçilmişti.

Yeni çimento ve şeker fabrikalarının projeleri hazırlanmış, bir kısmının temelleri atılmış, yeni mensucat fabrikaları kurulmaya başlanmıştı.

Bu örnekleri çoğaltmaya lüzum yok. Bir cümle ile Demokrat iktidarın ilk iki yılı bile memlekette büyük bir canlılık yaratmağa yetmişti. Sh 108 – 111

1954 – 1957 yılları! Hızla yürüyen kalkınma hareketi vatanın manzarasını baştan başa değiştiriyor. Geri kalmış bir ülke olmaktan çıkarak gelişen memleketler arasına giriyoruz. Karayolları 24 saatte gidilmeyecek sınır noktaları bırakmamış. Ortada da kocaman bir şeker, mensucat, çimento sanayii var. Enerji istihali 1950'den dört defa daha ileride. Büyük şehirler yeniden yapılıyor. Biten büyük barajların hizmete açılması ve yeni temel atmaları birbiri arkasına geliyor. Ziraat, sanayii ve maden üretimi yüzde yüze yakın artmış, yeni üniversiteler kurulmuş, büyük bir rafineri çalışmaya başlamış. Sh 115

Menderes'in halktan sonra en büyük sevgisi halkın iyiliği için giriştiği teşebbüslerdi. Onlara "çocuklarım gözü ile bakıyorum" derdi. Yollar, fabrikalar, barajlar, köprüler, limanlar hepsi hepsi Adnan Beyin çocukları! Üç yıldan fazla İşletmeler ve Sanayi Bakanlığı yaptım. Her sabah Başbakan'a, bir gün önce barajlarda dökülen çimento miktarını, fabrikalarda kullanılan tuğla, üretilen enerji, kömür, şeker, çimento rakamlarını veriyor, neden daha önceki günlerden az veya çok olduklarının sebeplerini anlatıyorduk. Bir teşebbüsün bitmiş olası büyük bayramdı onun için. Sh 41

27 MAYIS'A DOĞRU

Köyden şehre memleketin manzarası 1950'ye göre ne kadar değişik!

Yirmi binden fazla köye içme suyu gitmiştir.

On binlerce kilometre yol, yüzlerce köprü yapılmıştır.

1950'de bir havuz büyüklüğündeki Ankara barajından başkası bulunmayan memlekette şimdi aralarında Hirfanlı gibi dünyanın büyük barajlarından biri, irili ufaklı 14 baraj, 18 milyar metreküp sulariyle milyonlarca dönüm toprak sulayabilir! Termik ve hidrolik 15 yeni santral.

Enerji üretimi 1950'ye göre % 360, takat % 310 artmış.³

Aralarında Mersin gibi büyükleri olan yirmiden fazla irili ufaklı liman, yüze yakın iskele ve sığınak.

14 yeni fabrikasıyla üretimi 400 bin tondan 2 milyon tona yükselmiş koskoca bir çimento sanayii.

Üretimi 11 yeni fabrikayla 137 bin tondan 650 bin tona çıkmış yepyeni bir şeker sanayii.

Yıllık verimi 17 500 tondan 362 000 tona yükselmiş petrol kuyuları.

³ Bu rakamlarda hata var: Üretim artışı % 256, kurulu güç artışı ise % 283

Avrupa'nın birinci derecesine varmış büyük bir mensucat sanayii.

1950'nin 4 milyon ton buğdayına karşılık 8 milyon ton buğday.

1950'nin 9 milyarlık milli gelirine karşılık 16.5 milyar milli gelir.

Büyük bir rafineri sanayii.

İki yeni üniversite, bir çok sanat okulları, bir çok liseler.

Yepyeni hastahaneler.

Bir cümle ile nüfusları ve topraklarının büyüklüğüyle karşılaştırıldığı zaman birçok başka memleketlerin on yılda eriştiklerinden birkaç defa daha ileri bir kalkınma. ⁴

Yukardaki listeye 27 Mayıs'ta devam eden 22 milyar liralık yatırımları da eklemek gerek. ⁵

Samed Ağaoğlu başarılı bir İşletmeler Bakanı idi. Verdiği, üretime ilişkin, göstergeler doğru. “On yılda, birçok ülkenin eriştiği kalkınmadan birkaç defa daha ileri bir kalkınma” sözcüklerini Vehbi Koç'un “Elli yıllık işi on yıla sığdırmak emeli” tespiti ile karşılaştırınız. ⁶

Samed Ağaoğlu kalkınmayı görüyor. Büyümeyi yaşamış. Ülkenin çok büyük bir değişim içinde olduğunu anlatıyor. Ancak DİE tarafından Milli Gelirin on yılda sadece % 83 ($16.5/9 = \% 83$ artış) artmış *gösterildiğine* itiraz etmiyor. Sorgulamıyor.

1994 yılında yazdığım “Demokrat Parti” başlıklı kitabımda DİE göstergelerini ben de, sorgulamadan, kabul etmişim !

Bu alıntılar DP'li bir bakan tarafından, İşletmeler-Sanayi Bakanı tarafından, kaleme alınmış bir kitaptan. Her ne kadar kitabın konusu sanayileşme değil ise de DP'li bir yazarın konuya en çok yaklaştığı kitap “Arkadaşım Menderes”.

Diğer onlarca yapıt ne yazık ki Yassıada ağırlıklı. Bu nedenle Samed Ağaoğlu'nun bu alıntılarını özel bir EK yaptım.

Bu alıntılar; DP'nin usta bir yazarının dahi, 27 Mayıs'tan çok sonra, “Çukur”, “Durgunluk ve Enflasyon”, “Başarısız Kalkınma” suçlamalarına yönelik (mi?) son derece cılız bir savunma örneğinden öteye gidemediğini göstermektedir.

⁴ Sayfa 157

⁵ Milli Birlik Komitesi Broşürü No 1

⁶ Kitap Ana Metin 1950-1960 Dönemi

Oysa Türkiye'nin sanayileşmesinin ilk 35 yılında *sanayileşmenin önemsendiği ve de uygulandığı* onbeş yılın (1934-1938 ve 1950-1960) en önemli aralığıdır, 1950 – 1960.

Otuzbeş yılın tamamında sanayileşme durdurulmadan devam edebilmiş olsa idi Türkiye nerelere ulaşırdı, kimbilir?

Sanayi Bakanı Samed Ağaoğlu dahi, dönemin elli yıllık işi on yıla sığdıran performansı ile DİE'nin hatalı ulusal gelir hesapları arasındaki çelişkiyi görememiş.

**